

MÙA XUÂN NHO NHỎ - Thanh Hải

Em hiểu ý nghĩa nhan đề bài thơ *Mùa xuân nho nhỏ* như thế nào? Từ đó nêu chủ đề của bài thơ.

"Mùa xuân nho nhỏ" là một nhan đề hay, một ẩn dụ đầy sáng tạo, giàu ý nghĩa đã góp phần thể hiện nội dung tư tưởng của tác phẩm - ước nguyện chân thành của nhà thơ Thanh Hải dành cho cuộc đời.

- "Mùa xuân" mang ý nghĩa tả thực – đó là mùa khởi đầu của một năm, là mùa của lộc non lá biếc, của vạn vật sinh sôi nảy nở.

- "Mùa xuân" còn mang ý nghĩa ẩn dụ, biểu tượng cho những gì tinh túy, đẹp đẽ nhất của sự sống và cuộc đời mỗi con người. Mùa xuân hay chính là sức trẻ trong tâm hồn và trí tuệ, là nhiệt huyết và năng lực cống hiến của mỗi người vào mùa xuân lớn của thiên nhiên, của đất nước.

- Từ láy "nho nhỏ" làm rõ hơn đặc điểm của mùa xuân rất giản dị, rất khiêm nhường. => Đặt tên cho tác phẩm như thế, Thanh Hải đã thể hiện ước nguyện, khát vọng khiêm nhường mà rất đỗi chân thành, tha thiết, cao đẹp. Ông ước muốn làm "mùa xuân nho nhỏ", nghĩa là đem tất cả những gì tốt đẹp nhất, tinh túy nhất – dù bé nhỏ - của mình để hòa vào mùa xuân lớn của cuộc đời, của đất nước.

=> Nhan đề bài thơ cũng thể hiện quan niệm về sự thống nhất giữa cái riêng và cái chung, giữa cá nhân và cộng đồng. Ai cũng phải sống có ích cho đời, sống làm đẹp cho đất nước.

I. Mở bài:

Mùa xuân là đề tài muôn thuở của thi ca. Và với mỗi thi sĩ, vẻ đẹp của mùa xuân lại mang một nét đặc sắc riêng. Ta từng thấy một mùa xuân xanh tươi, rộn ràng trong Truyện Kiều của Nguyễn Du; một mùa xuân hùng hực khí thế chiến thắng, tinh thần thời đại trong những bài ca xuân của Tố Hữu. Và ta cũng thấy một mùa xuân bình dị, mộc mạc trong tác phẩm "Mùa xuân nho nhỏ" của Thanh Hải. Bài thơ là lời ngợi ca cuộc sống, thể hiện khao khát cống hiến lặng thầm đáng quý cho cuộc đời của thi nhân.

II. Thân bài

1. Tổng

Hiếm có bài thơ xuân nào được sáng tác trong hoàn cảnh đặc biệt như "Mùa xuân nho nhỏ" của Thanh Hải, nhà thơ của xứ Huế mộng mơ. Thi phẩm được sáng tác năm 1980, khi tác giả đang nằm trên giường bệnh và chỉ mấy tuần lễ sau khi hoàn thành bài thơ thì nhà thơ đã qua đời. Đây là một bài thơ ngữ ngôn đặc sắc, tiêu biểu cho hồn thơ Thanh Hải. Tác phẩm đã thể hiện được tâm nguyện thật thiết tha, cảm động của nhà thơ với đất nước, với cuộc đời.

2. Phân:

a. Mùa xuân của thiên nhiên đất nước (khổ 1)

*Mọc giữa dòng sông xanh
Một bông hoa tím biếc
Ơi con chim chiền chiện
Hót chi mà vang trời
Từng giọt long lanh rơi
Tôi đưa tay tôi hứng.*

* Cảm hứng xuân phơi phới của Thanh Hải đã dệt nên một bức tranh xuân rất đẹp, đầy sức sống và tràn ngập niềm vui rạo rức.

- Bức tranh ấy được chấm phá bằng rất ít chi tiết: một dòng sông xanh, một bông hoa tím biếc, một tiếng chim chiền chiện. Những nét chấm phá ấy đã vẽ ra được một không gian cao rộng, màu sắc tươi thắm của mùa xuân và cả âm thanh vang vọng, tươi vui của chim chiền chiện.

+ Ngay hai câu mở đầu đã gặp một cách viết khác lạ. Không viết như bình thường: một bông hoa tím biếc mọc giữa dòng sông xanh” mà đảo lại: “Mọc giữa dòng sông xanh. Một bông hoa tím biếc”. Động từ “mọc” đặt ở đầu khổ thơ của bài thơ là một dụng ý nghệ thuật của tác giả: khắc sâu ấn tượng về sức sống trỗi dậy và vươn lên của mùa xuân. Tưởng như bông hoa tím biếc kia đang từ từ mọc lên, vươn lên, xoè nở trên mặt nước xanh của dòng sông xuân.

+ Tiếng chim chiền chiện tạo nên một nét đẹp nữa của mùa xuân: “Ơi con chim chiền chiện. Hót chi mà vang trời” => nhạc điệu của câu thơ như giai điệu của mùa xuân tươi vui và rạo rức. Các từ gọi đáp như “ơi, chi”, mang chất giọng ngọt ngào đáng yêu của người xứ Huế (thân thương, gần gũi). Câu thơ cứ như câu nói tự nhiên không trau chuốt từ ngữ nhưng vẫn mang âm hưởng thi ca. Câu hỏi tu từ “hót chi” thể hiện tâm trạng đùa vui, ngỡ ngàng, thích thú của tác giả trước giai điệu của mùa xuân.

- Thanh Hải đã thực sự đón nhận mùa xuân với tất cả sự tài hoa của ngòi bút, sự thăng hoa của tâm hồn. Nhà thơ lặng ngắm, lặng nghe bằng cả trái tim xao động, bằng trí tưởng tượng, liên tưởng độc đáo: “*Từng giọt long lanh rơi/ Tôi đưa tay tôi hứng*”

Về hai câu thơ trên, có hai cách hiểu: từng giọt ở đây là giọt mưa xuân long lanh trong ánh sáng của trời xuân; nhưng cũng còn có thể hiểu hai câu này gắn với hai câu trước: Tiếng chim đang vang xa bỗng gần lại, rõ ràng, tròn trịa như kết thành những giọt sương óng ánh sắc màu, rơi rơi, rơi mãi tưởng chừng không dứt và nhà thơ đưa tay hứng từng giọt âm thanh ấy. Như vậy từ một hình tượng, một sự vật được cảm nhận bằng âm thanh (thính giác), tác giả đã chuyển đổi biến nó thành một sự vật có thể nhìn được bằng mắt (thị giác) bởi nó có hình khối, màu sắc rồi lại được như cảm nhận nó bằng da thịt, bằng sự tiếp xúc (xúc giác). Đây là nghệ thuật ẩn dụ chuyển đổi cảm giác rất tinh tế

=> Hai câu thơ đã biểu hiện niềm say sưa, rạo rức của nhà thơ trước vẻ đẹp của thiên nhiên, đất trời lúc vào xuân

b. Từ mùa xuân của thiên nhiên đất trời, cảm hứng thơ chuyển sang cảm nhận về mùa xuân của đất nước một cách tự nhiên.

*Mùa xuân người cầm súng
Lộc giắt đầy quanh lưng
Mùa xuân người ra đồng
Lộc trải dài nương mạ
Tất cả như hối hả
Tất cả như xôn xao*

*Đất nước bốn nghìn năm
Vất vả và gian lao
Đất nước như vì sao
Cứ đi lên phía trước.*

- Đây là mùa xuân của con người đang lao động và chiến đấu, của đất nước vất vả và gian lao đang đi lên phía trước. Hình ảnh “người cầm súng, người ra đồng” biểu trưng cho hai nhiệm vụ chiến đấu và lao động dựng xây lại quê hương sau những đau thương mất mát. Ai cũng có nhiệm vụ của mình: người lính tiếp tục bảo vệ quê hương,

vòng là nguy trang của người chiến sĩ đang nảy những chồi non, lộc biếc như mang theo cả mùa xuân cùng các anh ra trận. Người nông dân ra đồng làm nên hạt lúa, gieo mầm non, gieo sức sống thanh xuân. Sức gợi cảm của câu thơ được thể hiện qua hình ảnh “lộc” của mùa xuân gắn với người cầm súng, người ra đồng. “Lộc” là chồi non, nhưng “lộc” còn có nghĩa là mùa xuân, là sức sống, là thành quả hạnh phúc. Câu thơ vừa tả thực, vừa tượng trưng cho sức sống của mùa xuân đất nước, sức sống của mỗi con người.

- Âm hưởng thơ hồi hả, khẩn trương với nhiều điệp từ, điệp ngữ láy lại ở đầu câu.

- Sức sống của mùa xuân còn được cảm nhận trong nhịp điệu hồi hả, trong âm thanh rộn rã. Và đất nước được hình dung bằng một hình ảnh so sánh đẹp: đất nước như vì sao. Cứ đi lên phía trước”. Hình ảnh so sánh gợi liên tưởng đến vẻ đẹp, ánh sáng và hi vọng. “Đất nước bốn nghìn năm”, hoá thành những vì sao đi lên, bay lên, ngời sáng lung linh => Đó chính là lòng tự hào, lạc quan, tin yêu của thi nhân đối với đất nước, dân tộc. Những giọng thơ ấy rất giàu sức suy tưởng và làm say đắm lòng người.

c. Từ cảm xúc về mùa xuân của thiên nhiên, đất nước, mạch thơ chuyển một cách tự nhiên sang bày tỏ những suy ngẫm và tâm niệm của nhà thơ trước mùa xuân đất nước.

*Ta làm con chim hót
Ta làm một cành hoa
Ta nhập vào hoà ca
Một nốt trầm xao xuyến.*

*Một mùa xuân nho nhỏ
Lặng lẽ dâng cho đời
Dù là tuổi hai mươi
Dù là khi tóc bạc.*

- Điệp từ “ta” như một lời khẳng định. Và cái “ta” vốn chỉ để nói về mình bỗng như trở thành cái “ta” chung của nhiều người, khát vọng của nhiều người. Cái ta chung đó khẳng định tâm niệm của nhà thơ: là khát vọng được hoà nhập vào cuộc sống của đất nước, cống hiến phần tốt đẹp – dù nhỏ bé của mình cho cuộc đời chung, cho đất nước.

- Điều tâm niệm ấy được thể hiện một cách chân thành trong những hình ảnh tự nhiên, giản dị và đẹp.

Đẹp và tự nhiên vì nhà thơ đã dùng những hình ảnh đẹp của thiên nhiên để nói lên ước nguyện của mình. Một con chim hót để cất tiếng thơ ngợi ca đất nước, làm một cành hoa để đem lại hương thơm cho cuộc đời. Đặc biệt, đó còn là một nốt nhạc trầm của khúc hòa tấu ngợi ca cuộc đời. Nốt nhạc ấy nhỏ bé, lẫn khuất trong những bè thấp thồi, nhưng thanh âm của nó lại dễ làm xao xuyến lòng người. Bao trùm tất cả, ông ước nguyện hoá thành “một mùa xuân nho nhỏ”, lặng lẽ, âm thầm dâng hiến toàn bộ tâm hồn, trí tuệ, sức lực và cả sự sống của mình góp cùng mọi người: “Dù là tuổi hai mươi. Dù là khi tóc bạc”.

- Ước nguyện đó được đẩy lên cao thành một lẽ sống cao đẹp: Mỗi người nên cống hiến cho cuộc đời chung một nét riêng, cái phần tinh túy nhất của mình dù là nhỏ bé, một cách lặng lẽ, khiêm tốn, không kể gì đến tuổi tác.

+ Điệp ngữ “dù là” như một lời tự khẳng định, tự nhủ với lương tâm -> sự kiên trì, thử thách với thời gian, tuổi già, bệnh tật để mãi làm một mùa xuân nho nhỏ trong mùa xuân rộng lớn của quê hương, đất nước

+ Giọng thơ nhỏ nhẹ, chân tình nhưng mang sức khái quát lớn.

- Ước nguyện của nhà thơ cho ta hiểu mỗi người phải biết sống, cống hiến cho cuộc đời. Thế nhưng dâng hiến, hoà nhập mà vẫn giữ được nét riêng của mỗi người....

d. Kết thúc: Những câu thơ cuối cùng mang đậm dấu ấn của những làn điệu dân ca trữ tình xứ Huế. Nó như tiếng tâm tình, thủ thỉ, như tiếng lòng sâu lắng thiết tha, nồng đậm nghĩa tình:

*Mùa xuân ta xin hát
Câu Nam Ai, Nam Bình
Nước non ngàn dặm
Nhịp phách tiền đất Huế*

Cùng với ý nguyện ấy, khúc Nam Ai, Nam Bình ở khổ thơ kết nói lên niềm tin yêu tha thiết với quê hương, đất nước và cuộc đời. Đặt trong hoàn cảnh sáng tác bài thơ, tình cảm đó càng đáng trân trọng, càng cảm động biết bao!

3. Hợp

Đến với mùa xuân, mỗi thi nhân có cảm quan khác nhau về sự vật, về cảm xúc. Nhưng nét đặc sắc của Thanh Hải là ở chỗ, ông đã gắn bó cái tôi riêng vào cái ta chung của cộng đồng, hòa nhập mùa xuân riêng vào mùa xuân lớn của dân tộc. Bằng thể thơ ngũ ngôn ngắn gọn, những hình ảnh ẩn dụ sáng tạo, nhạc điệu vui tươi, bài thơ Mùa xuân nho nhỏ đã cất lên lời ngợi ca về đẹp của quê hương đất nước, đồng thời thể hiện tiếng lòng của thi nhân: một tâm hồn yêu đời, yêu sống và có ước mơ hoài bão cống hiến cho đất nước.

II. Kết bài

Tóm lại, bài thơ *Mùa xuân nho nhỏ* đem đến cho chúng ta bao cảm xúc đẹp về mùa xuân, gợi cho ta suy nghĩ về một lẽ sống cao đẹp của một tâm hồn trong sáng khiến ta cảm phục và tin yêu. Hiểu được tâm tư, ước nguyện của của nhà thơ, chúng ta càng thêm tin yêu vào mùa xuân của đất nước và khơi gợi “mùa xuân nho nhỏ” trong lòng mình. Chúng ta chợt nhận ra bổn phận của chính mình: học thành tài để hiến dâng cho đất nước, góp phần công sức nhỏ bé để tô điểm cho mùa xuân cuộc đời thêm tươi đẹp. Đó chính là mùa xuân nho nhỏ, nhưng đáng quý của mỗi người chúng ta.

Trong phần đầu, tác giả dùng đại từ “Tôi”, sang phần sau, tác giả lại dùng đại từ “Ta”. Em hiểu như thế nào về sự chuyển đổi đại từ nhân xưng ấy của chủ thể trữ tình?

- Sự chuyển đổi đại từ nhân xưng đó không phải là sự ngẫu nhiên vô tình mà là dụng ý nghệ thuật tạo nên hiệu quả sâu sắc
- Đó là sự chuyển từ cái “tôi” cá nhân nhỏ bé hoà vào cái “ta” chung của cộng đồng, nhân dân, đất nước. Trong cái “Ta” chung vẫn có cái “tôi” riêng, hạnh phúc là sự hoà hợp và cống hiến. Thể hiện niềm tự hào, niềm vui chung của dân tộc trong thời đại mới
- Sự chuyển đổi diễn ra rất tự nhiên, hợp lí theo mạch cảm xúc

1. Phân tích hiệu quả nghệ thuật của biện pháp tu từ và các hình ảnh được sử dụng trong đoạn thơ sau:

... “Ước làm một hạt phù sa
Ước làm một tiếng chim ca xanh trời
Ước làm tia nắng vàng tươi
Ước làm một hạt mưa rơi, đăm chồi”.
(Lê Cảnh Nhạc- Xin làm hạt phù sa- 2005).